

Den 30. september 2004 afgav jeg en endelig rapport vedrørende min inspektion den 23. marts 2004 af Den nye Ungeinstitution Grenen. I rapporten bad jeg Grenen, Århus Amt og Socialministeriet om oplysninger mv. vedrørende forskellige forhold.

Jeg modtog i den anledning udtalelser af 30. november 2004 og 14. februar 2005 med bilag fra Århus Amt og Socialministeriet. Udtalelsen fra Århus Amt er en samlet besvarelse fra Grenen og amtet.

Jeg skal herefter meddele følgende:

Ad punkt 3.2. De unges værelser

Navnlig fordi de unge er låst inde om natten, bad jeg Grenen om at overveje at anskaffe brandhæmmende madrasser, dyner og puder og at meddele mig resultatet af disse overvejelser.

I Grenen og amtets udtalelse er det oplyst at det er besluttet at anskaffe brandhæmmende madrasser, dyner og puder.

Jeg har noteret mig det oplyste.

Ad punkt 3.3. Isolationsrum

Jeg henstillede til Grenen at sikre at låsene på vinduesrammen og hængslerne på dørens inderside i isolationsrummet ikke udgør en sikkerhedsrisiko. Jeg bad om underretning om hvad min henstilling gav anledning til.

Jeg henstillede ligeledes til Grenen at overveje at beklæde ruden i isolationsrummet med film (som det var sket i opholdsrummet) eller på anden måde at hindre indkig. Jeg bad om underretning om resultatet af disse overvejelser.

I Grenen og amtets udtalelse er det oplyst at hængslerne på døren efterfølgende er slebet skrå og runde, og at det herefter vil være yderst vanskeligt at fastgøre tøjstrimler eller lignende med henblik på selvbeskadigelse eller selvmord. Det er videre oplyst at fremspringet på låsene i vinduesrammen i samme forbindelse er fjernet, og at ruden er blevet beklædt med film.

Jeg tager det oplyste til efterretning.

Ad punkt 3.4. Toilet- og baderum

Der var ikke noget spejl over vasken i toilet- og baderum. Under inspektionen oplyste Grenen at institutionen af sikkerhedsmæssige grunde ikke vil have spejle af glas, og at institutionen derfor var i færd med at undersøge alternativer. Jeg bad om underretning om resultatet af disse undersøgelser.

I Grenen og amtets udtalelse er det oplyst at der i alle toilet- og baderum der anvendes af de unge, er opsat spejle af stålplader.

Med den bemærkning at jeg går ud fra at de fungerer tilfredsstillende, har jeg noteret mig det oplyste.

Ad punkt 5. Beskæftigelse og undervisning

Af en tilsynsrapport af 20. januar 2003 fremgik det at institutionen og amtet afventede svar fra Socialministeriet på en forespørgsel om institutionens forpligtelse og betalingsforhold med hensyn til undervisning af unge i den undervisningspligtige alder. Af en tjekliste vedrørende tilsynsbesøg den 20. november 2003 fremgik det endvidere at amtet havde tilkendegivet at der inden næste tilsynsbesøg burde være indgået en

skoleaftale, og af rapporten fra dette besøg fremgik det at der blev arbejdet på at få etableret et samarbejde med Grenå Kommunes PPR om undervisning på institutionen.

Jeg anmodede om oplysning om hvad der videre var sket i anledning af det anførte i de to tilsynsrapporter, herunder kopi af det skriftlige materiale som forelå vedrørende disse forhold.

Socialministeriet har med ministeriets udtalelse af 14. februar 2005 fremsendt kopi af ministeriets svar af 11. juni 2003 til amtet. Socialministeriet har heri anført følgende:

”... spørgsmålet har været drøftet telefonisk med Undervisningsministeriet ...

Vi har forstået det derhen, at barnets hjemkommune har tilsynet med, at det konkrete barn får den fornødne undervisning ud fra barnets behov. Der er hermed tale om **en individuel tilsynsforpligtelse**. Dette uanset om barnet måtte være blevet anbragt uden for hjemmet i en anden kommune. Barnets hjemkommune modtager bloktilskud for og finansierer udgifterne ved undervisning af barnet, også uanset om barnet måtte være blevet anbragt uden for hjemmet i en anden kommune. Dette skulle generelt omfatte tilfælde, hvor barnet er anbragt uden for kommunen, altså også i forbindelse med varetægtssurrogat, jf. Socialministeriets bekendtgørelse nr. 620 af 21. juni 2001, § 5, stk. 2.

Anbringelsesstedets beliggenhedskommune har i lighed med alle andre kommuner **en generel tilsynsforpligtelse** med hensyn til undervisningen af alle børn i den undervisningspligtige alder, der opholder sig i kommunen. Dette omfatter således også børn, der af en anden kommune er blevet anbragt i et anbringelsessted i kommunen.

Hovedreglen er, at der søges optagelse i folkeskolen, men en intern skole i anbringelsesstedet eller anden form for undervisning vil også kunne komme på tale.
...”

Amtet har oplyst at Udvalget for Børn, Kultur og Uddannelse på et møde den 14. september 2004 vedtog at undervisningen på Grenen skulle varetages af den nye åbne institution Grenen Glesborg (som organisatorisk hører under den sikrede afdeling Grenen). Den åbne institution åbnede den 1. januar 2005. Amtet har i den forbindelse

oplyst at skolen er etableret i henhold til folkeskolelovens § 20, stk. 3, og at skoleordningen administreres i samarbejde med Nr. Djurs Kommune der har en generel tilsynsforpligtelse. Amtet har vedlagt kopi af materiale herom.

Jeg har noteret mig det oplyste.

Ad punkt 6. Fritidsaktiviteter og fællesskab

Jeg bad institutionen om at komme med eksempler på de aktiviteter ud over værksted og undervisning som kan finde sted med de unge, fx ved fremsendelse af planerne for den seneste måned.

Grenen og amtets udtalelse er vedlagt aktivitetsplaner for ugerne 27, 28, 29, 30, 39 og 40 i 2004 og en aktivitetsoversigt. Ud over værksted og undervisning er der angivet forskellige almindelige dagligdags gøremål som fx oprydning og indkøb og forskellige sportsaktiviteter som fx fodtennis, bordtennis, volleyball og trekamp samt andre fritidsaktiviteter som fx spil, kørsel med fjernstyrede biler mv. I aktivitetslisten er opregnet forskellige mulige aktiviteter fordelt på gårdspil, dvs. udendørs aktiviteter, brætspil og andre aktiviteter, og disse aktiviteter er yderligere opdelt i fælles aktiviteter og planlagte aktiviteter.

Jeg har noteret mig det oplyste.

Jeg bad desuden Grenen om at oplyse om de unge der ikke har besøgs- og brevkontrol, har mulighed for (sammen med en voksen) at benytte internettet. Jeg bad tillige institutionen om at oplyse om der er fastsat retningslinjer for brugen af computerne så det sikres at alle de unge der ønsker det, kan få adgang hertil.

I Grenen og amtets udtalelse er det oplyst at de unge der ikke har besøgs- og brevkontrol, har mulighed for at benytte internettet sammen med en voksen. Til det for-

mål har Grenen udvalgt tre medarbejdere som har adgang til at åbne de unges adgang til internettet.

Med hensyn til retningslinjer for brugen af computerne er det oplyst at Grenen ikke har fundet anledning til at fastsætte yderligere retningslinjer idet alle de unge har adgang til computerne.

Med den bemærkning at jeg går ud fra at Grenen er opmærksom på at sikre en ensartet behandling af de unge med hensyn til adgangen til at benytte computer, har jeg noteret mig det oplyste, herunder om internetadgang.

Jeg anmodede tillige institutionen om at oplyse om der for de unge der har modtaget dom, arrangeres ture ud af huset når de opfylder de tidsmæssige betingelser for udgang, og hvor ofte det i givet fald finder sted.

I Grenen og amtets udtalelse er det oplyst at der arrangeres sådanne ture ud af huset. Det er i den forbindelse oplyst at ture ud af huset tilrettelægges ud fra en konkret vurdering af om den unge kan profitere af en udgang, og om det er forsvarligt over for omgivelserne. Grenen vurderer fx om den unge er undvigelsestruet, og om den unge er i stand til at opføre sig samfundsmæssigt passende under udgangen.

Med hensyn til hyppigheden af ture ud af huset er det oplyst at den varierer fra ung til ung netop fordi ture hviler på en konkret vurdering. En ung kan således opleve ture ud af huset en gang om ugen, mens en anden ung ikke oplever ture ud af huset under sit ophold på Grenen. Det er i den forbindelse oplyst at der på tidspunktet for udtalelsen var anbragt en ung som havde modtaget dom, og som de forudgående fire uger havde haft udgang en gang om ugen.

Jeg har noteret mig det oplyste.

Ad punkt 8. Kontakt til omverdenen mv.

Jeg anmodede om oplysning om hvorvidt det fortsat var muligt at dispensere fra den i besøgsreglerne angivne varighed af besøget (som var ændret fra en til to timer for uovervågede besøg).

Grenen har bekræftet at det fortsat er muligt at dispensere fra den angivne varighed af besøg.

Jeg har noteret mig det oplyste.

Jeg anmodede endvidere om oplysning om hvor overvågede besøg finder sted.

I Grenen og amtets udtalelse er det oplyst at overvågede besøg normalt finder sted på den unges værelse, men at sådanne besøg under særlige omstændigheder kan foregå i møderummet på øverste etage. Det kan fx ske hvis værelset er for lille som følge af at den unge undtagelsesvis modtager flere end tre besøgende på samme tid.

Jeg har noteret mig det oplyste.

Jeg gengav min tilkendegivelse under inspektionen om at der i hvert enkelt tilfælde må foretages en konkret vurdering af om besøgstilladelse skal afslås, og at det forhold at en person er straffet, således ikke i sig selv kan begrunde afslag på besøgstilladelse. Jeg bemærkede endvidere at afgørelsen skal træffes på et fuldt ud tilstrækkeligt oplysningsgrundlag.

Jeg gik ud fra at institutionen i overensstemmelse hermed fremover vil indhente oplysninger ikke kun om hvorvidt den der ansøger om besøg, er straffet, men tillige om hvad den pågældende er straffet for, og på grundlag heraf vil foretage en konkret vurdering af om ansøgningen om besøg skal afslås. Jeg gik ud fra at institutionen i den forbindelse vil overveje fremover at indhente oplysningerne skriftligt i stedet for

mundtligt i form af en udskrift fra registret eller gøre notat hvis oplysningerne indhentes mundtligt.

Jeg bad om at modtage underretning om institutionens fremtidige fremgangsmåde for så vidt angår indhentelse af oplysninger om besøgende hos politiet, herunder om der eventuelt blev fastsat interne retningslinjer herom.

Grenen har bekræftet at der i hvert enkelt tilfælde foretages en konkret vurdering, og at der ikke gives afslag alene fordi en person er straffet. Grenen har ligeledes bekræftet at afgørelsen fremover træffes på et fuldt ud tilstrækkeligt oplysningsgrundlag. Det er oplyst at det som hovedregel vil sige at Grenen fremover med ansøgerens tilladelse indhenter en udskrift fra kriminalregistret om hvorvidt den pågældende er straffet, og i givet fald hvad ansøgeren er straffet for. I undtagelsestilfælde vil oplysningerne blive indhentet mundtligt, og der vil i så fald blive gjort notat herom.

Jeg har noteret mig det oplyste som jeg samtidig forstår sådan at der ikke er eller vil blive udfærdiget interne regler om den fremgangsmåde der skal anvendes.

Jeg anmodede om oplysning om hvorvidt det er muligt at fravige de i håndbogen angivne tidspunkter for telefonering (hvis der foreligger særlige omstændigheder).

Jeg bad desuden om oplysning om hvorvidt og i givet fald hvornår det er muligt at ringe til de unge på institutionen.

I Grenen og amtets udtalelse er det oplyst at det er muligt at fravige de angivne tidspunkter hvis der foreligger særlige omstændigheder. Som eksempel er nævnt at en ung ønsker at ringe til sin kæreste i arbejdstiden for at hun kan nå at sende tøj til den unge samme dag.

Med hensyn til telefonering til de unge er det oplyst at det altid er muligt, men at de der ringer, normalt først kan få den unge i tale i telefontiden medmindre der forelig-

ger særlige omstændigheder. Det er oplyst at denne hovedregel tilgodeser at det planlagte aktivitetsprogram ikke unødigt forstyrres.

Jeg har noteret mig det oplyste.

Der var uoverensstemmelse mellem det der var anført i Grenens interne regler om den praktiske gennemførelse af telefonsamtalerne, og det der blev oplyst under den afsluttende samtale om praksis herfor for så vidt angik bl.a. spørgsmålet om overhøring af de unges samtaler.

Under henvisning hertil og til at der ikke er hjemmel for institutionen til (ud fra en konkret vurdering) at bestemme at en samtale skal overhøres, henstillede jeg til institutionen at ændre det der var anført i de interne regler så det kom i overensstemmelse med reglerne og den måde som telefonordningen administreres på i praksis. Jeg bad om underretning om hvad der skete i anledning af min henstilling.

Grenen har bekræftet at administrationen af telefonreglerne er blevet bragt i overensstemmelse med reglerne i § 14 i magtanvendelsesbekendtgørelsen.

Jeg tager det oplyste til efterretning.

Jeg nævnte at jeg er bekendt med at der i mange arresthuse findes (forskellige) ordninger der sikrer at de indsatte ikke kan kalde et hvilket som helst nummer op. Jeg bad Grenen om at undersøge og overveje mulighederne for indførelse af en tilsvarende ordning således at de unge kunne få større mulighed for at tale uforstyrret når der ikke er grundlag for overhøring. Jeg bad om underretning om resultatet af disse overvejelser.

I Grenen og amtets udtalelse er det oplyst at det er overvejet at indføre en ordning der sikrer at den unge ikke kan kalde et hvilket som helst nummer op. Det er dog

besluttet ikke at indføre en sådan ordning idet overhøring kun vil finde sted når der er grundlag for denne form for kontrol.

Jeg har noteret mig det oplyste.

Ad punkt 9. Euforiserende stoffer mv.

I Grenens håndbog var en udateret kopi af et brev fra amtet hvori det er anført at der ikke er hjemmel i serviceloven til at ransage de unges værelser. Det er dog samtidig anført at kommunen ved at anbringe en ung på en døgninstitution overdrager en del af sit tilsyn efter servicelovens § 55, stk. 1, til institutionen, og at det ud fra almindelige rimelighedsbetragtninger og døgninstitutionens bistandsudøvelse er i orden at ransage den unges værelse ved mistanke om at pågældende har øl, spiritus, stoffer, våben eller tyvekoster på sit værelse. Det fremgår endvidere at dette var drøftet med Socialministeriet der var enig heri.

Som svar på min anmodning i kursiv i den foreløbige rapport til Socialministeriet om en udtalelse herom, anførte ministeriet i ministeriets tidligere udtalelse af 2. september 2004 følgende:

”... Det bemærkes hertil, at ministeriet ikke fører notater over al den generelt vejledende virksomhed, ministeriet giver til borgere og offentlige myndigheder.

Ministeriet har i forbindelse med den generelt vejledende virksomhed over for flere tilkendegivet, at der ikke i bekendtgørelsen er hjemmel til at foretage ransagning. Bistandsudøvelsen i de enkelte institutioner sker på driftsherrens, i dette tilfælde Århus Amts, ansvar.

Ministeriet har generelt vejledende, muligvis i forhold til Århus Amt, tilkendegivet, at der af ordensmæssige grunde måtte antages at være en vis adgang til de unges værelse. En rengøring foretaget af den unge og en fra personalet i samarbejde kunne måske være en fremkommelig mulighed.”

Jeg anmodede amtet om nærmere at redegøre for grundlaget for amtets opfattelse som den er udtrykt i ovennævnte udaterede brev vedrørende spørgsmålet om ransagning.

Jeg tilkendegav desuden at jeg ingen bemærkninger havde til Socialministeriets opfattelse hvorefter der af ordensmæssige grunde må antages at være en vis adgang til de unges værelser, men jeg bad Socialministeriet om at uddybe det anførte om at "[e]n rengøring foretaget af den unge og en fra personalet i samarbejde ... måske [kunne] være en fremkommelig mulighed."

Amtet har oplyst at det udaterede brev er et internt notat hvilket beklageligvis ikke fremgår tydeligt. Grenen har oplyst at notatet er udtaget af håndbogen.

Amtet har videre oplyst at amtet ikke har udarbejdet eller udsendt generelle retningslinjer til amtets døgninstitutioner om ransagning/adgang til de unges værelser. Amtet har herefter anført følgende:

"Amtet finder ikke, at der er lovhjemmel til, at en institution kan foretage ransagning af de unges værelser. Amtet finder imidlertid, at det kan være nødvendigt og hensigtsmæssigt, at en institution har en vis adgang til de unges værelser, hvorfor amtet afventer Socialministeriets uddybende udtalelse om muligheden herfor."

Socialministeriet har i ministeriets udtalelse af 14. februar 2005 anført følgende:

"...

Den citerede sætning indeholder en tilkendegivelse om, at rengøring foretaget af den unge og en fra personalet i fællesskab antages at have en generel præventiv virkning over for unge med hensyn til at opbevare euforiserende stoffer m.v. på værelset. Samtidig kan der ved personalets adgang til den unges værelse tages hensyn til den unges retsfølelse, ved at den unge er til stede ved adgangen til værelset.

Som bekendt har ministeriet efter hidtidig praksis lejlighedsvis aflagt de sikrede institutioner besøg. Dagligdagen har været drøftet, herunder at de unge kan stille sig kritiske over for, hvis en eller flere fra personalet op-

holder sig alene i den unges værelse, hvor den unge har sine personlige ting.

Der var ikke på tidspunktet for inspektionen af Grenen hjemmel i dagældende bekendtgørelse om magtanvendelse til at foretage ransagning af den unges værelse. Med hensyn til fremtidige muligheder for at foretage ransagning er der med den nye bekendtgørelse om magtanvendelse, nr. 1309 af 14.12.2004, der er trådt i kraft den 1. januar 2005, ikke tilvejebragt hjemmel dertil.”

Med den bemærkning at personalet i forbindelse med rengøring sammen med (og efter aftale med) en ung af den unges værelse ikke må foretage undersøgelser der har karakter af ransagning, har jeg noteret mig det oplyste.

Socialministeriet fremsendte med ministeriets udtalelse til den foreløbige rapport kopi af et svar af 9. januar 2004 i anledning af en henvendelse fra forstanderen på den sikrede institution Koglen på vegne af forstanderne på alle de sikrede institutioner. Henvendelsen vedrørte spørgsmålet om undersøgelse af de unges beklædning og bagage ved ophold på de sikrede institutioner. I brevet af 9. januar 2004 oplyste ministeriet at den nye magtanvendelsesbekendtgørelse (som på daværende tidspunkt var under udarbejdelse) blandt andet skulle forholde sig til særlige regler i forhold til afdelinger som forudsættes at skulle kunne modtage meget voldelige unge og unge med psykiske lidelser, men at den også kunne forholde sig til andre spørgsmål, herunder det spørgsmål som er rejst (om visitation af beklædning og bagage). Jeg gik således ud fra at spørgsmålet ville blive overvejet i forbindelse med udfærdigelsen af den nye magtanvendelsesbekendtgørelse, og på denne baggrund foretog jeg mig ikke mere vedrørende dette spørgsmål.

Der er nu (som det også fremgår af ministeriets udtalelse ovenfor) udsendt en ny magtanvendelsesbekendtgørelse. Der er ikke heri regler om visitation, og spørgsmålet er heller ikke omtalt i den skrivelse som er udsendt om bekendtgørelsen (skrivelse nr. 9105 af 1. marts 2005).

Jeg går ud fra at spørgsmålet om visitation har været overvejet i forbindelse med udarbejdelsen af den nye magtanvendelsesbekendtgørelse selv om spørgsmålet ikke er omtalt i bekendtgørelsen.

Ad punkt 12. Tilsyn

Blandt det materiale som jeg havde modtaget, var blandt andet en tjekliste for pædagogisk tilsyn på døgninstitutioner inden for børne- og ungeområdet. Jeg anmodede amtet om at oplyse om der i øvrigt er udarbejdet generelt materiale om tilsynsfunktionen. I givet fald bad jeg om kopi heraf.

Hvis der ikke forelå sådant skriftligt materiale, bad jeg om amtets eventuelle supplerende bemærkninger i forhold til det i rapporten anførte om den måde som tilsynet efter bestemmelsen i § 39 i den sociale retssikkerhedslov udføres på. Derudover bad jeg amtet om at oplyse nærmere om kontakten i øvrigt med institutionen.

Jeg bad tillige om at udtalelsen også indeholdt oplysninger om hvordan amtet sikrer en passende uafhængighed i forhold til institutionen for den eller de personer der udfører tilsynsbesøg.

Amtet har oplyst at der er udarbejdet generelt materiale om tilsynsfunktionen og har vedlagt kopi af amtsrådets beslutning af 5. september 2000 vedrørende generel procedure for tilsyn på det sociale område i Århus Amt, beslutning af 18. november 2003 fra Udvalget for Børn, Kultur og Uddannelse vedrørende nyt koncept for tilsyn på sociale døgninstitutioner inden for børn- og ungeområdet samt vejledning og tjekliste fra september 2004 til medarbejderne i Børn- og Ungeafdelingen der udfører tilsynsopgaver i forhold til døgninstitutionerne. Af dette materiale fremgår det bl.a. at der på alle døgninstitutioner skal gennemføres et anmeldt besøg en gang om året, og at der på mindst halvdelen af institutionerne derudover skal gennemføres et uanmeldt besøg. Tilsynsrapporten udgøres af en tjekliste som den tilsynsførende skal udfylde med kommentarer og konklusion, og et notat om konklusioner fra besøget der skal udarbejdes umiddelbart efter besøget, og som er forside til tilsynsrapporten. Tjek-

listen og vejledningen vil løbende blive evalueret og præciseret efter behov. Udvalget for Børn, Kultur og Uddannelse skal en gang om året have en redegørelse om tilsynet på døgninstitutionerne for børn og unge.

Af vejledningen fremgår det bl.a. at den kontorchef der har ansvaret for institutionskategorien, afgør om et anmeldt tilsyn skal gennemføres af den medarbejder der er kontaktperson til institutionen, eller af en anden medarbejder i gruppen.

I udtalelsen til mig har amtet oplyst at det sikres at sådanne besøg ikke udføres af den konsulent der er fast tilknyttet institutionen. Om de uanmeldte tilsynsbesøg har amtet oplyst at de foretages af en medarbejder fra Pædagogisk Psykologisk udviklingsteam (PPU) der organisatorisk hører under Børn- og Ungeafdelingen. Amtet har oplyst at denne opgave varetages af en medarbejder der ikke er fast tilknyttet Grenen.

Vedrørende amtets kontakt med institutionen i øvrigt har amtet oplyst at Børn- og Ungeafdelingen har kontakt med Grenen ved møder mellem institutionens leder og chefen for Børn- og Ungeafdelingen samt ved møder og løbende korrespondance mellem institutionens leder/personale og kontorchef/fagkonsulenter.

Jeg har noteret mig det oplyste, herunder indholdet af det fremsendte materiale og det oplyste om at det sikres at tilsyn ikke udføres af den konsulent der er fast tilknyttet institutionen. Jeg går ud fra at der på denne baggrund vil ske en præcisering af det anførte i vejledningen som gengivet ovenfor. Bortset herfra giver det fremsendte materiale mig ikke anledning til bemærkninger.

Ad punkt 13. Købmandshandel mv.

Der var regler for hvor mange sodavand mv. der kan købes, og chokolade var ikke i det sortiment af varer som de unge på Grenen kunne købe. Det blev oplyst at baggrunden herfor er at nogle amerikanske undersøgelser har vist at sodavand og chokolade indeholder et stof som kan virke aggressionsfremmende hvis det indtages i større mængder, og at chokolade giver en falsk mæthedsfornemmelse.

Jeg bad Grenen om skriftligt at redegøre nærmere for dette forhold. Jeg bad tillige om amtets og Socialministeriets bemærkninger til forholdet.

Grenen og amtet har fremsendt en bog ”Kost, adfærd, indlæringsevne”, 2. udgave, 2004, af Frede Bräuner og en artikel ”Kost og kriminalitet” af Hanne Tofte Jespersen som har været bragt i Nyt Aspekt, nr. 5, 1988. Amtet har dernæst anført følgende:

”I artiklen ’Kost og kriminalitet’ redegøres ikke specifikt for en videnskabeligt dokumenteret sammenhæng mellem på den ene side sodavand og chokolade og på den anden side aggressiv adfærd. I artiklen afgrænses der heller ikke et specifikt og veldokumenteret stof i chokolade og sodavand, som påviseligt er aggressionsfremmende.

Artiklen henviser derimod til forskellige undersøgelser om mulige sammenhænge mellem kost og kriminalitet. Herunder henvises til resultaterne af Schoenthalers studier fra amerikanske fængsler, hvor ’*væk med det raffinerede sukker*’ programmer er gennemført.

Ifølge Schoenthalers undersøgelser sker der ’*et markant fald i antallet af interne konflikter, overfald og asocial adfærd – og også i antallet af selvmordforsøg – når kostplanen ændres efter disse foreskrifter*’. Foreskrifterne er blandt andet, at frugtjuice erstatter sodavand, frisk frugt, nødder, rå grøntsager og ost går ind i stedet for søde desserter og slik samt at der anvendes honning i stedet for sukker.

I bogen *Kost – adfærd – indlæringsevne* sættes fokus på kostens betydning for adfærd og indlæringsevne. Et citat fra bogen: *Kriminelle grupper er i mange tilfælde blot ’blodsukkerforeninger’, hvor medlemmerne i fællesskab dyrker fælles laster som alkoholisme og andet misbrug, og sammen søger at holde blodsukkeret og signalstofferne i hjernen oppe med forskellige drikkevarer og stoffer. Skal man gøre en effektiv indsats i forebyggelsen af børne- og ungdomskriminalitet, må man derfor bl.a. sørge for, at børn ikke bliver fejlnærede eller sukkerafhængige*’ (side 70 og 71). På side 76 opremses de mest almindelige produkter, som ifølge forfatteren forstyrrer blodsukkerbalancen, herunder sukker, chokolade tilsat sukker, og sodavand.

Blandt andet på baggrund af ovennævnte har Grenen ønsket at begrænse de unges adgang til sukkerrig ’kost’, herunder sodavand og chokolade, ligesom det samtidig tilstræbes at fremme de unges vaner med hensyn til sund ernæring.

Grenen er bekendt med, at undersøgelser om sammenhænge mellem kost og kriminalitet også kritiseres videnskabeligt.”

Socialministeriet har anført følgende:

”...

Ministeriet har forståelse for et mål om ernæringsrigtig kost. Ministeriet finder imidlertid, at en afskæring fra at kunne købe chokolade, bortset fra ved særlige lejligheder, og en indskrænkning i adgangen til at købe sodavand og cigaretter er en unødigt indskrænkning i de unges rettigheder. Det findes således at stride mod proportionalitetsprincippet. Ministeriet vil orientere Århus Amt om ministeriets opfattelse.”

Jeg har noteret mig det oplyste og beder amtet om at oplyse hvad denne orientering har givet anledning til.

Af reglerne for butikken fremgik det at unge der er placeret uden for fællesskab (på værelset), kun måtte købe cigaretter og hygiejneartikler. Jeg anmodede om oplysning om baggrunden for denne regel og om amtets og Socialministeriets bemærkninger hertil.

I Grenen og amtets udtalelse er det oplyst at den nævnte regel ikke gælder længere. I tilslutning hertil er anført følgende:

”Denne regel hvilede på et pædagogisk og ernæringsmæssigt grundsyn, som anvendes på Grenen. Grundantagelsen er, at de unge blandt andet kan udvikle sig gennem deltagelse i fællesskabet, gennem indtagelse af sund kost og ved en energiforbrænding, der primært formidles af den unges aktive egen bevægelse hen mod selv-udviklende mål.

Det tilstræbes derfor på mangfoldige, tydelige og konsekvente måder, at de unge finder det attraktivt at deltage i fællesskabet på en samfundsmæssig acceptabel måde.

Grenen har erfaring for, at unge der er placeret uden for fællesskabet, oftest ønsker en hurtig tilbagevenden til en hensigtsmæssig deltagelse i fællesskabet.

Grenen har vurderet, at reduktion i de unges muligheder for at indkøbe nydelsesmidler kunne understøtte den unges ønske om at vende tilbage til deltagelse i fællesskabet på en socialt acceptabel måde.

Denne regel blev også gennemført af hensyn til de unges ernæringsmæssige sundhed, idet Grenen fandt det hensigtsmæssigt at reducere de unges kalorieindtag. Placering uden for fællesskabet indebærer en lavere kaloriebrænding end placering i fællesskabet, idet deltagelse i de planlagte aktiviteter ofte medfører, at den unge er mere fysisk aktiv.

Spørgsmålet om reglens relevans har på baggrund af rapporten givet anledning til en fornyet drøftelse. I den forbindelse er det blevet klart, at det er inkonsekvent at tillade salg af cigaretter, når salg af slik ikke er tilladt. Da mange af de unge nærmest er afhængige af deres cigaretter, vil det være absurd ikke at tillade salg af cigaretter til unge, der er placeret uden for fællesskab. Det er herefter vurderet, at hensynet til konsekvens og ligebehandling vejer tungere end de tidligere nævnte pædagogiske og ernæringsmæssige hensyn, der lå til grund for reglen om, at unge placeret uden for fællesskab kun måtte købe cigaretter og hygiejneartikler. På baggrund af denne vurdering, er det besluttet, at unge der er placeret uden for fællesskabet, har adgang til køb af de samme varer hos den interne købmand, som de øvrige unge der er i fællesskabet.

Amtet finder, at Grenens praksis med hensyn til begrænsning af nydelsesmidler ikke giver anledning til bemærkninger.

Amtet har noteret sig, at Grenen har ændret praksis vedrørende begrænsninger i adgangen til at købe nydelsesmidler, for unge der er placeret uden for fællesskabet. Amtet har herefter ingen bemærkninger til denne praksis.”

Socialministeriet har noteret sig at den særlige begrænsning der tidligere har været over for unge der er placeret uden for fællesskab, nu er ophævet. Socialministeriet har anført at ministeriet ”finder denne beslutning rigtig, idet den tidligere praksis opfattes som en indskrænkning af den unges rettigheder, der ikke er tilstrækkeligt underbygget. Den hidtidige praksis findes således at stride mod proportionalitetsprincippet.”

Også jeg har noteret mig at den tidligere praksis er ophævet. Jeg er enig med ministeriet i at den tidligere praksis må anses som en indskrænkning i den unges rettigheder som der ikke har været (tilstrækkeligt) grundlag for. Da praksis er ændret, foretager jeg mig ikke mere vedrørende dette forhold.

Ad punkt 14. Udelukkelse fra fællesskab mv.

Jeg bad Grenen om at oplyse om det er korrekt at de unge der bliver sendt på værelset, får frataget tv-kablet. Hvis det er tilfældet, bad jeg om oplysning om baggrunden herfor og om amtets og ministeriets bemærkninger hertil.

I Grenen og amtets udtalelse er det oplyst at de unge ikke må se tv i det tidsrum hvor der er planlagt arbejde og undervisning idet de unge i dette tidsrum skal deltage aktivt i det planlagte arbejde og undervisning. Det er oplyst at denne regel indebærer at en ung som er placeret uden for fællesskab, fratages sit tv-kabel, men tv-kablet returneres til den unge når det planlagte arbejde og undervisning er overstået. Det er videre oplyst at denne regel tilgodeser en hurtig tilbagevenden til det fællesskab som Grenen bestræber sig på at motivere de unge til at deltage i. Det er bemærket at fællesskabet og deltagelse i fællesskabet er en nødvendig social rammesætning der bidrager til formidling af de unges tilegnelse, indlæring og videreudvikling af sociale færdigheder.

Amtet har anført at Grenens praksis med hensyn til inddragelse af tv-kablet i arbejds- og undervisningstiden efter amtets vurdering medvirker til at understøtte den af institutionen fastlagte struktur for hverdagen.

Socialministeriet har bemærket at det af amtets udtalelse fremgår at tv-kablet alene fratages i arbejds- og undervisningstiden. Socialministeriet har anført at hensynet til den unges deltagelse i planlagt arbejde og undervisning kan begrunde at den unge får frataget tv-kablet i dette tidsrum.

Jeg har noteret mig at fratagelsen af tv-kablet alene omfatter det tidsrum hvori der foregår arbejde og undervisning. Jeg har ingen bemærkninger til at der sker en fratagelse af tv-kablet i dette tidsrum.

Ad punkt 15. Urinprøver

Jeg tilkendegav at det efter min opfattelse ikke burde fremgå af velkomstfolderen til de unge at de unge ”skal” aflevere en urinprøve på forlangende så længe det ikke var afklaret om der er hjemmel hertil. Jeg henstillede på denne baggrund til institutionen enten at søge spørgsmålet afklaret eller slette/ændre det anførte i folderen. Jeg bad om underretning om hvad der skete i den anledning.

Grenen og amtet har oplyst at det ikke længere fremgår af folderen at den unge skal afgive urinprøve på forlangende.

Jeg tager det oplyste til efterretning.

Ad punkt 16. Forbud mod sko indendørs og udlevering af genstande mv.

Jeg noterede mig at den effektliste som Grenen havde udarbejdet, ville blive revideret. I fortsættelse af mine bemærkninger herom under inspektionen gik jeg ud fra at det i den forbindelse ville blive overvejet om der (fortsat) var en saglig grund til at bestemte genstande generelt ikke tillades udleveret til de unge, herunder ure. Jeg gik tillige ud fra at institutionen ville overveje at oplyse om muligheden for fravigelse af reglerne efter en konkret vurdering. Jeg bad om en kopi af listen når den var revideret.

Inden jeg tog stilling til forbuddet mod at bære sko indendørs, bad jeg om amtets og Socialministeriets bemærkninger hertil.

Med Grenen og amtets udtalelse er fremsendt en revideret effektliste ”med saglige og faglige begrundelser for at bestemte genstande ikke tillades udleveret til de unge”. Det er samtidig bemærket at der i effektlisten oplyses om muligheden for fravigelse af reglerne efter en konkret vurdering.

Med hensyn til skoforbuddet har amtet vurderet at ”det kan være hensigtsmæssigt, at de unge ikke går med sko indendørs af sikkerhedsmæssige grunde og af hensyn til de unges indlæring af hensigtsmæssige normer”.

Socialministeriet har anført følgende:

”...

Det er ministeriets opfattelse, at det ikke kan afvises, at nogle typer af udendørs sko efter en konkret vurdering vil kunne opfattes som at udgøre en særlig sikkerhedsmæssig risiko. I forlængelse heraf finder ministeriet, at et forbud mod anvendelse af sådanne sko kan være velbegrundet.

Et generelt forbud mod indendørs anvendelse af udendørs sko finder ministeriet er en unødigt indskrænkning. Det findes således at stride mod proportionalitetsprincippet. Ministeriet vil orientere Århus Amt om ministeriets opfattelse.”

Jeg er enig med Socialministeriet i at der ikke er grundlag for et generelt forbud mod at bære udendørs sko i institutionen. Jeg anmoder amtet om at oplyse hvad Socialministeriets tilkendegivelse over for amtet har givet anledning til.

Jeg har noteret mig at effektlisten er revideret. Jeg har ikke taget stilling til indholdet af de enkelte forbud heri, herunder opretholdelsen af forbuddet mod at bære hætte-trøjer som en af de unge var utilfreds med.

Efter min opfattelse er det modstridende at effektlisten indledningsvis angiver at udlevering af effekter kun kan finde sted hvis disse er godkendt på listen, og samtidig i tredje afsnit angiver at det ikke er en udtømmende liste. Efter min opfattelse bør en effektliste (først og fremmest) angive hvad der ikke tillades udleveret (en negativliste), og at der for effekter der ikke er angivet, foretages en konkret vurdering (hvor udgangspunktet må være at effekter der ikke er opregnet, tillades udleveret). Jeg går ud fra at Grenen vil overveje en sådan præcisering.

Jeg har noteret mig at det ved et ja/nej (i et tilfælde ved et nej/ja) efterfulgt af en nærmere begrundelse fremgår at der kan ske en fravigelse af reglerne efter en kon-

kret vurdering. Efter min opfattelse vil det være hensigtsmæssigt hvis dette gøres mere tydeligt, fx ved generelt at anføre dette enten i indledningen eller til slut i efterfølgende tekst.

Ad punkt 18. Andet

Jeg anmodede om oplysninger om hvordan Grenens samarbejde med kommunerne, politi, forsvarere og andre relevante myndigheder og personer er, og om samarbejdet med de unges netværk (forældre/familie).

I Grenen og amtets udtalelse er anført følgende herom:

”...

I forbindelse med en kommunes forhånds anmeldelse om anbringelse af en ung på den sikrede afdeling Grenen, anmodes der om relevante oplysninger om den unge. Oplysningerne skrives i journal. Se vedlagte: Oplysninger ung på Grenen.

Når det drejer sig om en varetægtssurrogatanbringelse, rettes der henvendelse til sagsbehandleren hos politiet, som anmodes om de relevante oplysninger, herunder om der er nedlagt besøgs- og brevkontrol.

I forbindelse med den unges ankomst til Grenen aftales det med politiet, at de sørger for at undersøge den unge på Grenen. Formålet er at undgå deponering af uønskede genstande som f.eks. kontanter, lommeknive m.m. tilhørende den unge mens den pågældende opholder sig på Grenen.

Umiddelbart efter den unges ankomst til Grenen sendes et brev til den pågældendes forældre. Den præcise tekst i brevet afhænger af anbringelsesgrundlaget. Se vedlagte standardbrev (forældre-brev ved den unges ankomst).

Under den unges ophold bestræbes det, at der kan arrangeres forældrebesøg. Den unges forældre informeres om sagsforløbet, og om hvordan den unge udvikler sig under opholdet.

Løbende under opholdet har Grenen kontakt til den anbringende kommune, politiet, forsvarer. Under opholdet på Grenen modtager den unge besøg af disse instanser.

I forbindelse med den anbringende kommunes udarbejdelse af indstilling til dommeren udarbejder Grenen en udtalelse med vurdering af den unges adfærd under opholdet, den unges udviklingsmuligheder og forslag til indholdet af en eventuel videreanbringelse efter opholdet på Grenen.

Grenen vurderer, at samarbejdet med kommunerne, politi, forsvarere, andre relevante myndigheder og med de unges familie netværk fungerer udmærket.

Når anbringende kommune er beliggende fjernt fra Grenen, betyder det ofte, at den unge ikke får besøg af sin sagsbehandler under sit ophold på Grenen.

Det er ikke ualmindeligt, at der modtages unge, som har et svagt netværk. I sådanne situationer kan det være vanskeligt for Grenen at bidrage væsentligt til at skabe – eller genskabe – en god kontakt mellem den unge og dennes familie.
...”

Jeg har noteret mig det oplyste.

Jeg anmodede om kopi af to handleplaner vedrørende unge der er eller har været anbragt på Grenen som følge af idømt ungdomssanktion.

Grenen har vedlagt kopi af to sådanne handleplaner.

Med den bemærkning at jeg ikke har vurderet indholdet af disse handleplaner som er udarbejdet af de respektive kommuner, har jeg noteret mig det oplyste.

Ad punkt 19.4. Indberetninger (bekendtgørelsens § 16)

Jeg anmodede Grenen om at oplyse om der er sket delegation af institutionens leders kompetence efter §§ 15 og 16 i den dagældende magtanvendelsesbekendtgørelse.

Grenen har oplyst at der i det konkrete tilfælde (som er omtalt i rapporten) ikke var sket delegation af institutionens leders kompetence til afdelingslederen der i dette

tilfælde havde udfyldt rapporten med lederens kommentarer og fremsendt skemaet til amtet. Grenen har oplyst at der således er sket en beklagelig fejl.

Jeg har noteret mig at der i det konkrete tilfælde ikke var sket delegation, og at det af Grenens svar indirekte fremgår at der ikke generelt er sket delegation af institutionens leders kompetence efter de nævnte bestemmelser. (Om kompetencen i den nu gældende bekendtgørelse henvises til bekendtgørelsens §§ 18 og 19).

Ad punkt 19.6. Isolation

I et af de tilfælde hvor der var sket anbringelse i isolationsrummet, havde opholdet alene ventende karakter og skete således ikke på grundlag af bestemmelsen i bekendtgørelsens § 10 (eller § 2, stk. 2). Det fremgik også af et notat i sagen at opholdet i isolationsrummet varede ca. 10 minutter, og at to af de ansatte hele tiden havde et øje på situationen og samtidig holdt øje med de unge. Jeg tilkendegav at jeg forstod dette sådan at den unge ikke var låst inde under opholdet i isolationsrummet, men anmodede Grenen om at oplyse om det var korrekt forstået.

Grenen har oplyst at det er korrekt forstået.

Jeg har noteret mig det oplyste.

Ifølge bekendtgørelsens § 10 træffer institutionens ”leder” bestemmelse om anbringelse af den unge i isolation. Jeg bad Grenen om at oplyse om beslutningen om isolationsanbringelse i de 2 konkrete sager som er omtalt i rapporten, blev truffet af institutionens leder eller af andre, og hvis det sidste gjorde sig gældende, af hvem. Hvis det sidste gjorde sig gældende, bad jeg om oplysning om hvorvidt den pågældende havde været bemyndiget til at træffe afgørelser herom.

Det er i Grenen og amtets udtalelse oplyst at beslutningen om isolationsanbringelse i de 2 konkrete tilfælde blev truffet af de involverede pædagogiske medarbejdere idet

situationen ikke tillod at der først blev indhentet tilladelse fra institutionens leder. Det er videre oplyst at lederen blev underrettet straks efter anbringelsen. Endelig er det oplyst at det er Grenens praksis at vagthavende medarbejdere er bemyndiget til at træffe beslutning om anbringelse i isolationsrummet i situationer hvor lederen ikke er til stede.

Jeg forstår det oplyste sådan at der i tilfælde hvor beslutningen i lederens fravær er truffet af det vagthavende personale, skal ske underretning om anbringelsen snarest muligt til lederen. Jeg henviser i øvrigt til det nedenfor anførte.

Jeg bad Socialministeriet om en udtalelse om i hvilket omfang (til hvem) der vil kunne ske delegation af lederens kompetence efter magtanvendelsesbekendtgørelsen.

Socialministeriet har oplyst at ministeriet har været opmærksomt på spørgsmålet om delegation i forbindelse med revisionen af bekendtgørelsen om magtanvendelse. Det fremgår således af § 6, stk. 2, i den nye bekendtgørelse (nr. 1309 af 14. december 2004) at "institutionens leder eller dennes stedfortræder" kan træffe afgørelse om isolation.

Jeg har noteret mig det oplyste.

Som det fremgår af Socialministeriets udtalelse og den nye bekendtgørelse, er det alene institutionens leder og dennes stedfortræder der har kompetencen til at træffe beslutning om isolationsanbringelse. Hvis institutionens leder ikke er til stede eller til at træffe, bør der således være (udpeget) en stedfortræder som kan træffe beslutning om anbringelse i isolationsrummet. Hvis omstændighederne i et konkret tilfælde (undtagelsesvist) ikke tillader at man afventer en afgørelse herom fra lederen eller stedfortræderen, bør den kompetente person underrettes snarest muligt efter anbringelsen. Jeg går ud fra at Grenen er opmærksom på fremover at administrere i overensstemmelse hermed.

Jeg bad Grenen om at oplyse om der blev ført tilsyn med de unge i de i rapporten omtalte 2 tilfælde mens de var i isolationsrummet.

Jeg bad samtidig Grenen om skriftligt at oplyse om praksis med hensyn til tilsyn med unge der bliver anbragt i isolation i det særlige isolationsrum (på hvilken måde og med hvilken hyppighed sådanne tilsyn føres).

Grenen har oplyst at der blev ført tilsyn med de unge i de 2 konkrete tilfælde mens de var i isolationsrummet. Det er oplyst at det er Grenens praksis at der skal føres tilsyn med "minimum" 10 minutters mellemrum, men at det i forbindelse med hver enkelt isolationsanbringelse afgøres om der skal føres hyppigere tilsyn. Grenen har oplyst at denne praksis også har været fulgt i de 2 konkrete tilfælde.

Det er videre oplyst at måden for tilsynet afhænger af de nærmere omstændigheder i forbindelse med den konkrete anbringelse i isolationsrummet og således varierer. Tilsyn kan fx udføres ved kig gennem indkigshullet i døren til isolationsrummet, ved samtaler med låst dør mellem medarbejder og den isolationsanbragte unge og ved samtaler med den unge i selve isolationsrummet.

*Med den bemærkning at jeg forstår det oplyste om praksis, jf. citatet ovenfor, sådan at der skal være tilsyn **mindst** hvert 10. minut (medmindre der foreligger beslutning om hyppigere tilsyn), har jeg noteret mig det oplyste. Dog bemærker jeg tillige at det efter min opfattelse i de 2 konkrete tilfælde ligesom i de øvrige tilfælde hvor der skete anbringelse i isolationsrummet, burde have fremgået ved notat i sagerne at der var tilsyn med de pågældende, og hvor ofte dette fandt sted.*

Jeg tilkendegav at der på grund af den manglende mulighed for visitation af de unge efter min opfattelse bør føres et intensivt tilsyn med de unge der opholder sig i isolationsrummet. Jeg bad om Socialministeriets bemærkninger til dette spørgsmål, herunder om det havde været eller ville blive overvejet at fastsætte regler herom.

Socialministeriet har oplyst at følgende passus er indsat i § 6, stk. 2, i den nye magt-anvendelsesbekendtgørelse: ”Isolationen skal være så kortvarig og skånsom som mulig ...” og ”Der skal løbende føres tilsyn med et barn eller en ung, der er anbragt i isolation”.

Jeg har noteret mig at der i den nye magtanvendelsesbekendtgørelse er indsat en bestemmelse om at der skal føres løbende tilsyn med et barn eller en ung der er anbragt i isolation. Da der ikke er indført regler om visitation forud for anbringelse i isolation, bør dette tilsyn som nævnt i den endelige rapport, efter min opfattelse være intensivt.

Ved en anbringelse i isolationsrummet den 10. marts 2003 blev det konstateret at den unge havde en krog fra vinduet som havde stået åbent, i hånden. Jeg gik ud fra at der var tale om vinduet i isolationsrummet som således ikke var blevet lukket inden at den unge blev låst inde i rummet. Jeg anmodede Grenen om en udtalelse vedrørende dette forhold og om amtets bemærkninger hertil.

Grenen har oplyst at det er korrekt at der var tale om vinduet i isolationsrummet der ved en fejl ikke var blevet lukket inden den unge blev anbragt i rummet. Grenen har oplyst at det fremover vil være fast praksis at rummet kontrolleres både før og efter en anbringelse i rummet.

Amtet har konstateret at der er sket en beklagelig fejl idet vinduet i isolationsrummet ikke var blevet lukket inden den unge i det konkrete tilfælde blev anbragt i rummet. Amtet har samtidig noteret sig at Grenen fremover vil sikre at rummet gennemgås af en medarbejder før og efter en anbringelse i rummet.

Jeg er enig i at det er beklageligt at vinduet ikke var blevet lukket inden anbringelsen i det konkrete tilfælde. Også jeg har noteret mig at Grenen fremover vil kontrollere rummet både før og efter en anbringelse i rummet.

20. Opfølgning

Jeg har to steder bedt om oplysning om hvad Socialministeriets tilkendegivelse over for amtet har givet anledning til og afventer svar herpå (pkt. 13 og 16).

21. Underretning

Denne rapport sendes til Grenen, Århus Amt, Socialministeriet, Folketingets Retsudvalg, Tilsynet i henhold til Grundlovens § 71, stk. 7, og de unge i institutionen.

Lennart Frandsen

Inspektionschef